

30. studenoga 2018. broj 133

KU ZI S?

LIST ZA MLADEŽ

4

PREDSTAVLJAMO

KZM Srijemska Mitrovica

8

REPORTAŽA

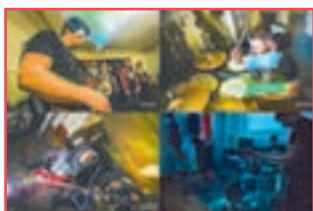
Work and Travel

18

TEMA

Cajke tamo, zabavnjaci amo

20

GLAZBA

Lednik

2

FOTO MJESECA

Čuvarice tradicije

List je besplatan

Osnivač: NIU Hrvatska riječ

Nakladnik: NIU Hrvatska riječ

Trg cara Jovana Nenada 15/II

24000 Subotica

Za nakladnika: Ivan Ušumović

Urednik izdanja: Davor Bašić Palković

Suradnici: Klara Dulić, Ana Parčetić,

Andrea I. Darabašić, Ivan Benčik,

Kristina Ivković Ivandekić

Lektura: Zlatko Romić

Korektura: Davor Bašić Palković

Tehnički prijelom: Thomas Šujić,

Jelena Ademi

Fotografije: Ana Francišković, Vedran Jegić

E-mail: kuzis07@gmail.com

Web: www.hrvatskarijec.rs/stranica/kuzis/

Tisak: Doo Magyar Szó Kft, Novi Sad

List izlazi uz redovitu potporu Pokrajinskog tajništva za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama

RELATIVNOST VREMENA ILI KAKO UPRAVLJATI ISTIM

Da je vrijeme relativna stvar (da, znam da vrijeme nije stvar, već fizikalna veličina koja obilježava trajanje zbivanja ili razmak između dva događaja) svi smo čuli najmanje nekoliko desetaka puta u životu. Iskustvo nam svakodnevno potvrđuje da vrijeme uistinu brže prolazi kad se dobro zabavljaš, kao i da ono staje dok na fakultetu slušaš predavanje petkom popodne. Za vrijeme studentskih dana točno sam znala koji dan će mi koliko trajati. Na završnoj godini preddiplomskog studija utorak je trajao kao vječnost koja je bila definirana kao predavanja i seminari od 8 do 18:30 s jednom malo duljom pauzom koja nije bila ni približno dovoljno duga da kompenzira akumuliranu patnju. Srijedom nisam imala ni predavanja ni seminare, te dolazimo do zaključka da je srijeda trajala iznimno kratko, ali ipak duže od vikenda koji, objektivnim mjerenjem vremena, traje dva dana.

Još jedna odrednica relativnosti vremena, istovremeno važna za poantu ove kvazi-filozofske štorije jest dijeljenje vremena na periode, gdje su okosnice događaji od osobne važnosti. Primjerice, vrijeme sam nekad dijelila na semestre i raspust, na vrijeme od kolokvija do kolokvija, te od ispita do ispita. Zimski semestar se uvijek činio kraćim od ljetnog, a božićno-novogodišnji raspust, iako je trajao tri tjedna, prolazio bi u tren oka. Ovakav nesrazmjerni protok vremena uvijek me je ljutio. Maštala sam o danima kad ću biti gospodarica svog vremena i ne robovati pravilima i obvezama koje su mi drugi (čitaj: fakultet kao institucija i profesori) nametnuli.

Moj san je ubrzo postao java. Završila sam fakultet i odmah se zaposlila u svojoj struci. Nakon nekoliko mjeseci blaženog sljepila, počela sam shvaćati da je završetkom studija vječnost definirana kao utorak samo promijenila oblik, te da vikend i dalje prolazi u tren oka. Svjesna činjenice da raditi posao koji voliš u današnje vrijeme predstavlja privilegij, ipak nisam mogla a ne zapitati se – kako je moguće pored poslovnog imati i kvalitetan i ispunjen privatni život? Do prije godinu dana često sam na poslovne mailove odgovarala i kasno navečer, a posjet zubaru zakazivala u pauzi za ručak. Vikende sam znala provesti u krevetu ne radeći ništa jer sam ranije (vidi prvi pasus) naučila da vrijeme brže prolazi kad se zabavljaš. Na kave s prijateljima sam išla nakon osmosatnog radnog dana i vraćala se doma iscrpljena.

Danas sam pametnija. Dobro, možda ne pametnija, ali svakako iskusnija. Naučila sam posložiti prioritete i razdvojiti bitno od nebitnog. Naučila sam da ne mogu kontrolirati vrijeme, ali ga mogu kvalitetnije organizirati. Vikendi su za kave s prijateljima, na mailove se odgovara za vrijeme radnog vremena, a preostalo vrijeme se koristi što je kvalitetnije moguće. I zato, dragi mladi, nemojte čekati novu kalendar-sku godinu u nadi da će biti bolje. Bolje može biti već sutra ukoliko se usmjerite na stvari na koje možete utjecati.

Nevena Balažević

PRILIKA ZA NOVA ZNANJA I ISKUSTVA

Kancelarija za mlade u Srijemskoj Mitrovici postoji deset godina. Nalazi se u ulici Svetog Dimitrija broj 10. »Jedan od osnovnih ciljeva rada Kancelarije je stvaranje okolnosti da se mladi aktivno uključe u rješavanje svojih potreba. Samim tim stječu i određena znanja i iskustva. Ideja koje se držimo od samog početka je da KZM treba biti spona između mladih s jedne i lokalne samouprave, pokrajinskih i republičkih vlasti s druge strane«, kaže na početku razgovora koordinatorica mitrovačkog KZM-a **Biljana Matić**.

KUŽIŠ?! Kojim skupinama su namijenjeni vaši programi?

Postoji nekoliko skupina mladih s kojima surađujemo, a to su mladi srednjoškolskog uzrasta, studenti, mladi koji su aktivni u udruženjima za mlade i udruženjima koja se bave određenom tematikom koja se njih tiče, kao i mladi koji ne pripadaju ovim kategorijama a određeno vrijeme žele provesti surađujući s nama na različitim aktivnostima; bilo da je to volontiranje, radioničarski rad, provođenje slobodnog vremena u KZM i slično. Dakle, to su osobe koje imaju između 15 i 30 godina starosti, nerijetko i stariji.

KUŽIŠ?! U kakve su događaje uključeni Vaši volonteri?

U desetogodišnjoj povijesti postojanja naše KZM, nije bilo niti jedne važnije aktivnosti u koju nisu bili uključeni volonteri. Naša Kancelarija ne bi se mogla zamisliti bez njih, i zato se s posebnom pažnjom oporodimo prema njihovim idejama, željama i potrebama. Volonteri naše KZM su oslonac nekih od najvećih manifestacija u našem gradu, u posljednje vrijeme izdvojila bih regionalne Sportske igre mladih.

KUŽIŠ?! Koji su osnovni problemi mladih u Srijemskoj Mitrovici?

Danas su ti problemi manje više prisutni i ne samo kod nas, već i u regiji. Uglavnom proizilaze iz financijske zavisnosti od roditelja. Ta zavisnost ume potrajati. U manjim sredinama i gradovima poput našeg, veliki broj njih se odlučuje otići u veće gradove, uglavnom su to Beograd i Novi Sad. Mnogi poslije studija tamo i ostaju. Problem je i u nedovoljnoj informiranosti mladih, nezainteresiranosti prema svo-

jim potrebama, nerealnim očekivanjima od sredine i društva. Naravno, postoji i mnogo dobrih primjera koji nam i daju volju da nastavimo raditi.

KUŽIŠ?! Kako sudjelovanje u programima KZM-a može pomoći mladima?

Prije svega mladi imaju mogućnost upoznati se s funkcioniranjem lokalne samouprave. Zahvaljujući *Strukturiranom dijalogu*, programu Krovne organizacije mladih Srbije, oko dvadeset mladih ljudi iz našeg grada sudjelovalo je u akciji čišćenja savskog priobalja s gradonačelnikom i drugim predstavnicima vlasti. Cilj je bio da se mladi upoznaju u jednoj takvoj korisnoj akciji za lokalnu zajednicu s čelnim ljudima grada. Poslije toga pale su mnoge predrasude kod mladih i komunikacija je uspostavljena na jedan neformalan način.

Mislim da kontakti i iskustva koje aktivni srednjoškolci ostvare u suradnji s nama, koriste im dosta i poslije na studijama. Također, smatram da je koristan i program koji provodimo nekoliko godina a tiče se karijernog informiranja srednjoškolaca. Jer pored radioničarskog i informativnog rada sa skupinama pokušavamo im predstaviti ljude sa zanimljivim i uspješnim karijerama, pogotovo ljude iz sada popularnih kreativnih industrija. Jako je važno da shvate kako se danas gotovo svaki talent i dobra ideja mogu dobro iskoristi te da se ostvari sutra i dobra zarada.

Andrea I. Darabašić

POVIJESNE ZNAMENITOSTI I PUNO ZANIMLJIVIH KNJIGA

U subotu, 17. studenoga, smo išli u Zagreb na *Interliber*. Učenici hrvatskih odjela srednje škole. Krenuli smo rano, poslije ponoći, kako bismo u Zagreb stigli na vrijeme. Ujutro oko devet sati stigli smo u Zagreb i krenuli smo u jednu zanimljivu šetnju po centru grada. Prvo smo došli do velike zagrebačke katedrale i ušli smo unutra. Prošli smo pored velike pijace i stali smo kod jednog kipa žene koja nosi veliku košaru na glavi. Profesor geografije nam je ispričao kako su nekad i žene iz naših krajeva vlakom dolazile u Zagreb prodavati svoje proizvode. Nastavili smo dalje pa smo zastali kod spomenika Marije Jurić Zagorke i saznali smo kako je ona bila prva hrvatska novinarka koja se također borila i za prava žena. Išli smo kroz ulicu gdje je nekad bio »Krvavi most« ispod kojeg je protjecao potok i došli smo do Kamenitih vrata. Saznali smo da se tamo dogodio veliki požar i da je samo ostala slika Crne Gospe, a sve ostalo je izgorjelo, pa smo se pomolili gospi. Odjednom, kada smo kretali netko je upitao što je to na vrhu krova, a profesor je objasnio da je to buzdovan koji je nekad služio da se vještice zakače na njega dok lete.

Prošli smo i pored kipa Dore Krupićeve i njezine kuće, a to nam je važno jer čitamo lektiru *Zlatarovo*

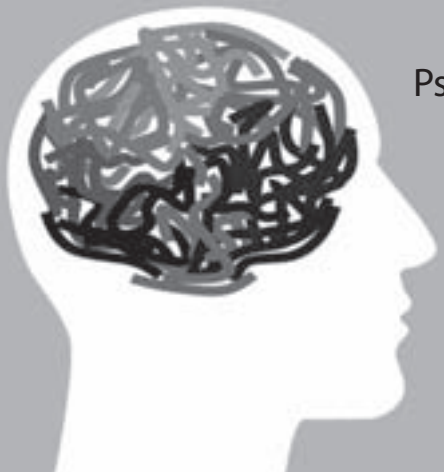
zlatu. Ona je junakinja u tom romanu. Zastali smo i kod crkve sv. Marka i divili se njevoj ljepoti. Saznali smo i da s kule Lotrščak svaki dan topovi pucaju da bi označili podne. Prošli smo i pored spomenika A. G. Matoša. Ova šetnja nam je bila jako korisna jer smo se upoznali sa znamenitostima grada Zagreba i saznali mnoge zanimljivosti i anegdote vezane za grad, njegovu povijest, ljude.

Nakon toga imali smo malo slobodnog vremena na Trgu bana Jelačića, pa smo krenuli na sajam knjiga *Interliber*. Svi su bili nestrpljivi da se prošetaju po sajmu i da pronađu zanimljive knjige. Kada smo stigli na sajam prvo smo slušali predstavljanje jedne knjige, nakon toga svi su krenuli u obilazak sajma. Na sajmu je bila velika gužva jer je puno ljudi iz raznih krajeva došlo posjetiti sajam. Bilo je puno zanimljivih knjiga i svatko je za sebe pronašao nešto, a kasnije u povratku kući svi su počeli čitati svoje knjige. Poslije sajma imali smo ručak u obližnjem restoranu. Nakon toga imali smo malo slobodnog vremena koje smo proveli u jednom tržnom centru. Navečer smo krenuli kući. Svi smo bili zadovoljni i svima se ovaj obilazak svidio.

Lucija Ivković Ivandekić,

1. f, Gimnazija *Svetožar Marković*, Subotica

Zašto je važno brinuti o sebi?

Sjećam se jedne svoje klijentice koja je od silnog pritiska i iscrpljenosti jedva mogla započeti s pričom što je muči. A i kad je započela to je zvučalo kao jedan beskrajn popis stvari i obveza koje je obavila, koje obavlja svaki dan i koje još treba obaviti. Činilo se da popis raste i raste i svaka stavka se činila jednako važnom, a njezina tjeskoba je bila skoro opipljiva. Davno je prešla onu točku u kojoj se (eventualno) pitala uživa li u kojem od tih zadataka ili imaju li oni uopće smisla.

Stres pod kojim je konstantno bila ostavljao je sve većeg traga po njezino zdravlje. Korak po korak, susret po susret pa smo došle i do ključnog pitanja brige o sebi.

Briga o sebi i otpornost na stres

Kako se nosite sa stresom? Osjećate li se često preplavljeni pa tražite različite tehnike i alate pomoću kojih ćete biti učinkovitiji, brži, produktivniji?

»Otpornost na stres« se definira kao sposobnost uspješnog nošenja s nevoljama, traumama, problemima i drugim izvorima stresa bili oni u obitelji, na radnom mjestu ili uzrokovani financijama, nezaposlenošću i sličnim. Osobama koje se dobro nose sa stresom pripisuju se uglavnom ove karakteristike kojima uspijevaju umanjiti negativne učinke stresa: samopouzdanje, samopoštovanje, znatiželja, sposobnost utjecaja na okolinu u nekoj mjeri, posjeduju određeni set vještina pomoću kojih učinkovito rješavaju probleme itd.

No, jedna od ključnih značajki koje imaju oni koji se lakše nose sa stresom jest učinkovita briga o sebi, i to ne samo u trenucima stresa nego upravo u dane kad je »sve OK«.

Što jest, a što nije briga o sebi?

Briga o sebi nije luksuz i ne mora uključivati ni luksuzne ni skupe stvari. Osim očitoga, poput brige o vlastitom zdravlju i sigurnosti (i to ne samo kad smo bolesni), na svakodnevnoj razini briga o sebi podrazumijeva upravo one »sitnice« koje uzimamo zdravo za gotovo i kojih se lako odričemo često onom »Samo da još« rečenicom: »Samo da još _____ pa ću onda spavati/odmoriti/predahnuti itd.«

Iako san, hrana, voda, odmor spadaju u neke od osnova preživljavanja, zapanjujuće veliki broj ljudi sebi često uskraćuje ili narušava nešto od toga.

Više vremena za brigu o sebi

Ako se odmaknemo od ovih bazičnih stvari, da bismo se osjećali dobro, uživali u životu i bili otporniji na stres, »sitnice«, tj. stvari poput vremena za sebe, zanimljivog hobija, pauze za šetnju, trenutka za neko zanimljivo štivo, vrijeme za drage osobe, nekih sitnica u kojima ćemo uživati itd. – sve to trebamo promatrati kao ključni dio brige o sebi.

Nekako mi se čini da nam je lakše tražiti neke kompleksne vještine i tehnike dok zanemarujemo ove tako obične, a tako ključne stvari koje često ni ne stavimo u planer kao nešto važno.

»Unutarnja« briga o sebi

Ako vam glasić u glavi stalno prigovara kako niste napravili dovoljno i kako trebate raditi više, kako nije sad vrijeme za odmor i slično, čak i ako odvojite vrijeme za sebe moguće je da zbog ovakvih prigovora u njemu baš i nećete uživati.

U Transakcijskoj analizi (oblik psihoterapeutske škole i prakse) govorimo o negativnom i pozitivnom samogovoru. Negativan samogovor je onaj glasić u glavi koji nam neprestano prigovara, nalazi zamjerke, vidi nešto negativno u svemu što napravimo. S druge strane, pozitivan samogovor, je nešto što bismo mogli nazvati »unutarnjom« brigom o sebi. Pozitivni samogovor su sve one lijepe stvari i geste koje volimo čuti poput: odlično si to napravio/la; lijepo izgledaš danas, naradio/la si se odmori sad malko; osmijeh, bodrenje i slično. Nekada smo u situaciji da to ne čujemo od drugih, a čak i kad čujemo lijepo je i važno da i sami sebe bodrimo na takav način.

Jesen je vrijeme kada priroda počinje usporavati. Pokušajte i vi, malo usporite i zapitajte se što je to što bi me sada razveselilo, opustilo, nasmejalo i recite sebi koju lijepu riječ.

Marina Balažev,
specijalizantica Transakcijske analize

STUDENTSKI DOM

Dragi čitatelji, odlučio sam pisati i ovog puta o studiranju u Hrvatskoj ne bih li vas potaknuo da se i vi odlučite za tu opciju. Prošlog sam puta pisao uopćeno kako stvari funkcioniraju, a ovog puta pisat ću malo o životu u studentskom domu. Studentski dom za svakog koji želi studirati u Hrvatskoj, po mom mišljenju, treba biti prvi izbor za stanovanje tijekom studiranja. Evo i zašto...

Cijena

Znam da novci nisu glavni, ali jednom studentu to puno znači. Kao što sam i rekao u prošlom tekstu, studentski domovi su jeftiniji od stanova. Prosječna cijena ide od 200 kuna (oko 30 eura) do maksimalno 800 kuna (oko 100 eura). U Zagrebu, koliko znam, se cijene, ovisno od kojeg doma, kreću od 200 kuna. U Splitu, cijene se kreću od 400 do 800 kuna (za novi dom).

Maksimum ovdje naveden se može vjerojatno jedino u Splitu naći. Zašto? Ne znam. To je obično cijena kojuplačajstudentizastanakoimaju dvailitricimera. Ima i opcija prebivanja u učeničkom domu za malo manje od 700 kuna mjesečno, s obzirom na to da su u tu cijenu uključena tri obroka na dan. Eto toliko o cijenama.

Cimeri

Biti u stanu ima svojih prednosti: mir (ne nužno zagarantiran), komfor i neka vrsta privatnosti sobe. Dom, s druge strane, ne pruža nužno sve to. No, pruža puno toga drugog. U svemu, naravno, ovdje postoji kocka: cimeri, susjedi, sobe, atmosfera u domu... No, sreća prati hrabre. Obično, ako već znaš nekoga ili netko dolazi skupa s tobom na fakultet, uvijek postoji mogućnost da budete skupa u sobi. Ako ne, onda možeš očekivati sve i svašta. No, ima u tome neke čari. Moji prvi cimeri su bili... ok. Bilo nas je trojica. Atmosfera u sobi baš nije bila radna, s obzirom na to da je jedan od njih dosta rano odustao ali je ostao »studirati« – većinom igrice na krevetu. Drugi se pred kraj godine odao filmovima, ali je ipak završio godinu. Ja sam se, heh, trudio... Druga godina mi baš nije bila bajna. Imao sam jednog dosta čudnog cimera. Nekad te potrefi, nekad ne. On je studirao pravo, a tamo odlazak na predavanja nije obavezan. Tako da, kad

je bio u Splitu, nije ga baš puno gledao. Nažalost, nismo uspjeli naći neki zajednički jezik, tako da je i naš razgovor bio sveden na minimum. Ako se to tako i može nazvati. No, s druge strane, ja sam tijekom prve godine stvorio odlična prijateljstva u domu. Jedan od njih živio je dvije sobe dalje od mene, i još par ljudi s drugog kata. Kod njih sam provodio dosta vremena, tako da mogu reći da sam imao neku vrstu zamjene za svog cimera. To je velika prednost doma – upoznavanje ljudi. Osobe koje sam upoznao u prvoj godini su danas dio mog svakidašnjeg društva i prijatelji kakvi se ne zaboravljaju. Da ne govorimo o broju onih koje sam upoznao tijekom godina. Također, to su ljudi iz raznih dijelova Hrvatske i dijaspora, tako da se prijateljstva u domu grade po cijeloj domovini. Mnoge srećem po gradu, na fakultetu, kao konobare na nekim mjestima gdje se izlazi i, naravno, u redu u menzi (a to je vrlo zgodno ako je red dugačak)...

Atmosfera u domu

Atmosfera u domu se ne odnosi samo na cimere već i na susjede. Susjedi u domu su kao cimeri u stanu: dijeli vas po jedan zid, a ako su zidovi tanji, onda se čini kao da ni toliko. Ja sam osobno sa susjedima uvijek bio u dobrim odnosima: na sreću, nisam imao problema s bukom, niti da su meni pravili problema zbog iste.

Moji prijatelji s kata iznad mene su sa svojim cimerima bili skoro kao da su zbilja u stanu: što god je nedostajalo, odu u sobu do posuditi. Od hrane do sredstva za čišćenje. Proces im je bio jednostavan: lupiš par puta o zid, pa ako se netko javi pitaš imaju li što ti treba. Par puta smo dobili kolača ili što već ostane od nekog slavlja u sobi do. Osim buke susjeda, postoji i »buka doma«. To je buka koja obično tijekom vikenda uzima svoj harač: rođendani, studentski partyji, studentske srijede i roštilji (kod nas se ispred doma nalazio veliki stol i pored njega roštilj koji su studenti mogli koristiti). Ovisi i gdje ti se soba nalazi, možeš proći bez da to dođe do tebe, a može se dogoditi da ti se to događa ispred sobe. Ili još gore: da je roštilj ispred domske, a ona nije zvučno izolirana. Za takve slučajeve važi ona stara: »Ako ih ne možeš pobijediti, priključi im se.« I to je ona čar studentskog života.

Ivan Čavrgov

Na početku teško, a na kraju sjajno

8

Tisuću komentara, savjeta i priča o tom slavnom i velikom *Work and Travel* programu ti stvori sliku da će sve biti u redu i da ćeš se snaći, ali tek kada počneš sve to proživljavati shvatiš da ništa nije u redu i da uopće nemaš predstavu što se zbiva. Nije sve tako crno, ali to jesu prve misli onog momenta kada shvatiš što radiš, a to je da letiš na drugi kontinent.

Stojiš na aerodromu u Beogradu, svima govoreći kako će pet mjeseci proletjeti i kako ćeš doživjeti sjajne stvari. I dok oni puštaju po koju suzu, puštaš je i ti, jer moment zaista jest dirljiv. Ali onda, nakon što prođeš kontrolu, imaš osjećaj da si cijeli svoj dotadašnji život ostavio iza tih vrata u koja si gledao dok te neki neznatac s kime ćeš provesti četiri-pet mjeseci nije upitao »na koju stranu sad?«. I tu sve počinje. Snalazi se. Pitaj. Trči. Ne okreći se.

Ismeđu dva kontinenta

Sjedneš u zrakoplov i kažeš sebi »aham, ja idem u Ameriku i provest ću tamo pet mjeseci« i sve je okej. Poslije nekoliko sati sebi ponoviš isto i dalje je sve u redu. I odjednom, kao da te nešto lupi u glavu, uključiš malo računalo ispred sebe i vidiš ikonicu zrakoplova koja se nalazi između dva kontinenta. Tada shvatiš što radiš i jedino što poželiš jest da izađeš tog momenta iz istog. Upitaš se kako i zašto, a u isto vrijeme pokušavaš sebe umiriti utješnim riječima, jer si već isuviše daleko od doma i nazad ne možeš. Dok ne stigneš na željenu destinaciju, nagutaš se još mnogo tableta protiv mučnina, prođeš toliko kontrola da se i sam zapitaš skrivaš li nešto i kada jedino tebe osumnjiče i detaljno pretraže, dotrčiš do zrakoplova u posljednji čas, dok ti tri čovjeka plješču jer si stigao. Srce neviđeno brzo kuca dok pronalaziš iste one neznance koji idu s tobom, pa odjednom osje-

ćaš olakšanje jer vidiš njih i tako znaš da si u pravom zrakoplovu.

Nasumično izabran – Estes Park

Stižemo u Denver, čekamo tri sata mali bus iliti *shuttle bus* kako bismo se uglavili nekako i čitajući s telefona rekli vozaču na koju adresu želimo da nas odveze. On nas pita više o tome – mi ne znamo. Smrzavamo se skućeni sat i pol i napokon ulazimo u taj čuveni Estes Park, ono mjesto koje sam eto tako nasumično izabrala u agenciji. Čekaju nas poslodavci, Nepalci. Dolaze i drugi studenti, svi se gledamo i šutimo, noć je. Spajam se napokon s jedinom djevojkom koju poznajem barem malo i odlazimo u naš smještaj. Ispred našeg novog doma stoji razbacano smeće i komentiramo kako su garant neki veseli studenti pravili nered, na što nam poslodavac isuviše opušteno odgovara da je taj nered napravio medvjed, a ne neki mladi ljudi. Nas dvije se pogledamo i uputimo im tisuću pitanja o tome jedu li ti isti medvjedi ljude, opet pitajući se u sebi gdje smo mi to došle i zašto. I nastavimo.

Vapiti i stajanje na kiši

O Estes Parku sam jedino znala da je grad u sjevernom dijelu Kolorada i da se u njemu nalazi veoma poznat nacionalni park – Rocky Mountain. Zbog ranog polaska na posao saznala sam da je najljepši u 6:30 ujutru zbog divnog jezera Estes, okruženog zelenilom, šumama, kamenjem, stazom i po kojim jelenom (točnije vapiti – vrsta preživara iz porodice jelena) koji je za Estes Park uobičajena životinja koju sam redovito viđala. Naravno, prvi put sam se prestravila, ali vremenom navikneš da su oni uvijek tu negdje. Saznala sam da je nebo ljeti često narandžasto, da

kiša rijetko pada, a kada pada ljudi se smiju i stoje na kiši. Saznala sam da ptičice svakodnevno stoje pored jezera dok vrane mirno promatraju prolaznike, a da patke (iste one iz igrice koju smo igrali dok smo bili mali) uplašeno prelaze stazicu.

Također sam na svojoj koži saznala da ukoliko ostaviš smeće na terasi, dođe pravi medvjed i pojede ga. Dok medvjed bez pardona krade i pravi nered, rakuni to sve rade krišom. Estes Park, poseban u svakom godišnjem dobu kada se ljudi raduju Suncu, kiši i snijegu koji sam dočekala zajedno s njima početkom listopada. Poslije više od četiri provedena mjeseca tamo, saznala sam da je taj nasumično izabran grad postao jedan od najljepših i najdražih gradova za mene!

Srbija, Sirija, Sibir

Ljudi su neviđeno ljubazni, na početku mi je bilo čak i previše. Vremenom se navikneš i prihvatiš da je normalno javiti se i nasmiješiti skoro svakoj osobi na ulici, iako ju ne poznaješ. Očito je da postoji mnogo gojaznih ljudi i da Amerikance zaista nije briga kakvu odjeću imaju na sebi, iako imaju viši životni standard od nas. Osjetila sam da naša hrana nema konkurenciju, ali da se može lijepo živjeti i uz njihovu jer postoji velik izbor talijanske, meksičke i indijske hrane. Naučila sam da svima moraš reći »Hello, how are You?«, ali da nitko od tebe stvarno ne očekuje da kažeš kako si. Također, mali broj ljudi uistinu zna gdje je Srbija i to uglavnom miješa sa Sibirom ili

Sirijom pa ponekad dobiješ pitanja poput »Kako je tvoja obitelj, jesu li svi u redu?« ili »Joj, je li jako hladno tamo?«. Saznala sam da nije bitno što si i kojim jezikom govoriš da bi bio dobar čovjek, a samim tim i još bolji prijatelj.

Najvažnija stvar programa

Istina jest da nakon što stigneš više nemaš mnogo vremena za razmišljanje o domu ili ljudima iz svoje države, grada, sela. Istina je da se bojiš, da se neviđeno mnogo trudiš, razmišljaš o svojim postupcima više nego inače i smješkaš se, jer su ti tako svi rekli da treba. »Kristina, morat ćeš se smiješiti tamo više nego ovdje jer im se moraš svidjeti, Amerikanci vole pozitivne ljude«. I tako tisuću: »Kristina, moraš...« vrtiš u svojoj glavi dok na kraju ne shvatiš da pravila nema, da mnogi nisu bili u pravu i da trebaš raditi ono što ti i jesi i samim tim ono što ti želiš. Jer poslije pet meseci shvatiš da je najvažnija stvar koju si naučio na ovom programu – biti ono što jesi. Osim toga te program nauči da se bolje snalaziš, radiš i razmišljaš. Napravi te još samostalnijim, zrelijim i sretnijim, jer na kraju svega uvijek ti u sjećanju ostanu samo oni divni ljudi, topli zagrljaji, nova hrana, životinjsko carstvo Estes i klupica pored jezera koja uglavnom čeka samo tebe, da joj čak i onog posljednjeg snježnog dana u Estesu ispričaš kako si ti, Kristina, preživjela i taj posljednji dan.

Tekst i foto: Kristina Ivković Ivandekić

Tri životne lekcije na Čikeriji

Prije nekoliko godina bio sam u nezavidnoj situaciji da se pripremam za odlazak na fakultet u daleki Zadar. Ja sam iz Subotice, čisto da razumijete potpuni opseg mog straha. Bio sam i jesam mladić koji je odlazio daleko od svoje kuće. Imao sam i potporu roditelja, ali strah je bio i dalje vrlo prisutan.

10

Otpriblike mjesec dana prije nego što sam trebao krenuti u nepoznati Zadar pozvao me je moj mentor. Prijatelj mojih roditelja. Zovem ga mentorom, jer je u godinama prije toga i nakon toga uložio dosta truda u mene i moje pisanje. Pozvao me je da mu se pridružim na jednu malu ekskurziju do njegovog salaša. Trebala mu je pomoć nekog mlađeg oko određenih vrtlarskih poslova. Iako nisam imao iskustva u tim poslovima, pristao sam da odem i pomognem.

Nisam ni sam mogao slutiti da ću toga dana zadobiti neke važne životne lekcije. Ali valjda najbolje stvari u životu dolaze kada ih najmanje očekujemo. Došao je autom po mene i krenuli smo prema jednom selu za kojeg nikad u životu ranije nisam čuo. Na putu prema tamo naišli smo na jedan križ krajputaš i tu sam dobio svoju prvu lekciju dana...

Prva lekcija

Stali smo autom kod križa, mentor je izvadio iz prtljajnika kosilicu i rekao mi je da trebamo pokositi travu i očistiti sve što možemo oko križa. Na što sam ja začuđeno pitao: »Pa zar nema nekog tko na to pazi?«. Iako se danas moje pitanje meni čini naivno, nisam to mogao znati.

Poručio mi je da nitko ne pazi na taj križ, te da je u takvim situacijama potrebno da mi sami čuvamo i održavamo svoje kulturno naslijeđe. Što je ujedno i bila prva lekcija dana. Rekao je kako je potrebno da se osjećaj takve obaveze prenese dalje s koljena na koljeno. Da uvijek čuvamo svoje naslijeđe.

Proveli smo neko vrijeme kraj križa i vrlo brzo očistili okolinu. Sjeli smo u automobil i nastavili svoje putovanje prema toj zagonetnoj Čikeriji. Gdje će doći i moja druga lekcija.

Druga lekcija

Kada smo došli do Čikerije, uočio sam kako je to malo mjesto, skromno i siroto. Narod tu živi od svojih ruku i malo još po kojeg dinara kojeg zaradi radeći druge poslove. Iako bogatstvo nije nešto što odlikuje našu zemlju, ovdje se ipak vidjela razlika od onoga na što sam ja kao »gradski deran« navikao.

Ušli smo kroz kapiju i pokazao mi je njegov salaš. Zadatak nam je bio jedan dio očistiti od korova i pokositi travu. Pa smo se spremili za rad i počeli čupati korov svojim rukama. Rekao je kako za štetnike ne treba mnogo da bi izrasli. Korovi i drugi štetnici su dosta otporni i snažni. Dok s druge strane imamo povrće i voće, koje moramo aktivno održavati da bismo dobili neki plod. »Sve je to kao i u životu«, rekao je. »Ako želiš plodove, onda moraš uložiti rad i svoje srce u to. A na tom putu zna biti i štetnika«.

Tako je došla i moja druga lekcija na čikerijanskom suncu. Zbog kojeg smo obojica ožednjeli, te otišli do terase i sjeli. Tu je uslijedila i treća, konačna lekcija tog dana.

Treća lekcija

Sjedeći tako u hladu na terasi kućice, mentor mi je rekao kako je vrlo važno da prepoznamo vlastiti rad i koliko smo uložili u njega. »Prije nego je potrebno da cijeniš svoj rad i sebe«, rekao mi je sa zamišljenim pogledom prema drvetu jabuke malo dalje na proplanku.

Nakon kratkog odmora vratili smo se poslu. Posao nas je koštao jednog dana, ali smo doveli znatan dio zemlje oko kućice u red. Spakirali smo se nakon toga i krenuli natrag.

U autu nismo mnogo pričali, ja sam bio zamišljen nad onim što sam čuo dok se mentor valjda nadao da upravo to i radim. Na poslijetku, kada smo se našli ispred mog doma pitao me je: »Jesi zapamtio sve što smo pričali danas?«. Odgovorio sam potvrdno. Ove lekcije nisu neka duboka mudrost svijeta, ali su vrlo važne za život jednog mladog čovjeka. Stoga sam odlučio podijeliti ih s vama. U nadi da ćete i vi sa mnom čuvati naše naslijeđe, boriti se, marljivo raditi i cijiniti sebe i svoj rad. Te da jednom skupa sagledamo kako smo veliko djelo učinili.

Vedran Horvacki

SJENE

Probudio sam se. Bilo je taman dovoljno svjetlosti da vidim da mogu vidjeti oko sebe. Osvrnuo sam se i pokušao se sjetiti kako sam dospio ovamo. Ništa mi nije bilo jasno. Izgleda kao da sam u nekom školskom hodniku. Iza ugla primijetio sam sjenu. Sjena je bila nejasnih kontura i nisam mogao sa sigurnošću razaznati što je to bilo. Krenuo sam prema njoj.

Išao sam polako i nespretno mračnim hodnikom u kojem se svjetlost tek u tragovima nazirala. Vodila me neobjašnjiva želja da otkrijem čija je to sjena bila. No, čim bih joj se imalo približio ona bi pobjegla i sklonila se iza ugla. Već sam je dugo pra-

tio osjećajući se sad već izgubljeno u labirintu školskih hodnika. Iako me vukla velika želja da otkrijem čudnu pojavu, nikako nisam uspijevaio skupiti dovoljno hrabrosti i potrčati. Napokon, sjena je stala. Suočen s njom, u trenutku me prožeo strah. Kratko smo zastali kada se začulo: »Čekaj, mogu objasniti!« Nakon toga, začuli su se glasni i ubrzani koraci. Potrčao sam za sjenom, a ona je sve brže od mene bježala.

Odjednom, sjena je ponovno zastala, a obrisi konture ocrtavali su prizor ubojstva. Prišao sam i u blizini pronašao nož. Kao da ga je netko ovdje ostavio za mene. Prišuljao sam se zidu, ali nisam smogao hrabrosti proviriti. Ipak, odlučio sam, poslušao nagon koji me tjerao sve vrijeme i nagnuvši

se ugledao siluetu čovjeka koji brutalno ubija drugoga čovjeka. Krv je šikljala na sve strane. Ubojica je odjednom zastao, bacio nož, pogledao u svoje krvave ruke i u nevjerici promrljao: »Što sam ovo uradio?«. Primijetio me i povikao: »Čekaj, mogu objasniti«. Nisam ga poslušao, prestrašeno sam počeo bježati. Bježao sam koliko su me noge nosile. Bježao sam i u ruci stiskao hladnu dršku noža. Shvatio sam da imam oružje. Glavom su mi strujale misli: »Jesam li ubojica ako ubijem ubojicu?«. Požurio sam i iza prvoga ugla prislonio se uz ledeni zid. Prislonio sam nož grudima i čvrsto ga stiskao. Shvatio sam da više nema povratka. Sad je pitanje života i smrti. Ubij ili budi ubijen. Sačekao sam ga. Kada se pojavio, zaskočio sam ga i mahnito probo.

Strah me nagnao da ga ubadam sve više i više.

Konačno, pored mene je klonulo beživotno tijelo tajanstvenoga ubojice. Sjedio sam izmoren i krvavim rukama brisao znoj s čela, napokon s olakšanjem odahnuvši. Pribravši se prišao sam lokvi krvi i okrenuo tijelo. Ono što sam ugledao zgrozilo me.

Pogledao sam lice svoga prognitelja i ugledao svoje lice. Pretrnuo sam od straha. Osjetio kako mi se ledi krv dok se topla krv na mojim rukama već zgrušnjava. Začuo sam korake. Podigavši pogled ugledao sam nejasan lik koji me promatra. Počeo je trčati i ja sam u panici krenuo za njim. Povikao sam: »Čekaj, mogu objasniti!«. Trčao sam prestrašen ne znajući razloga. Znoj pomije-

šan s krvlju cijedio mi se niz čelo i natapao umorne vjeđe. Već sam, izmoren, počeo gubiti dah, ali nešto me tjeralo da trčim i dalje. Nepoznati je čovjek skrenuo iza ugla i ja sam se izgubio. Ništa više nisam vidio. Okrenuo sam se i osjetio hladnu oštricu zarinutu duboko u svoju utrobu.

Rušeći se na koljena, hvatajući dah, posljednjim sam ga pogledom još jedanput pogledao. Ugledao sam uplašenog i uplakanog čovjeka. No ono što me najviše potreslo, ugledao sam svoje lice.

Tada sam shvatio da koliko god bježao od sudbine ne mogu pobjeći, i koliko god bježao svoju sudbinu ne mogu promijeniti. U krugu života vrlo brzo od lovca postajemo lovina.

Dino Avdić, AT 3/2, Politehnička škola, Subotica

Natali Dizdar

VRANJE SUDAREVIĆ – političar, novinar i kulturni radnik

Rijetko je koji bunjevački Hrvat uživao podjednako visok ugled i kod svojih partijskih drugova i kod političkih protivnika, kao **Vranje Sudarević** (1868. – 1924.), liječnik, narodni zastupnik, gradonačelnik i veliki župan Subotice. Ustavši još kao gimnazijalac u obranu interesa svojih sunarodnjaka, zastupao ih je sve do svoje prerane smrti kako pred mađarskim, tako i pred srpskim vlastima.

Rođen je 19. rujna 1868. u Subotici kao sin **Vecka i Đule r. Stantić**. Gimnaziju je pohađao u rodnom gradu sve dok nije otkriveno da je povjerenik Matice hrvatske (1885.). Maturiravši u Marmaroš-Sigetu (1890.), krenuo je na studij medicine u Pešti. Odslušavši svih pet semestara, vratio se u Suboticu (1895.). Poslije smrti oca, postao je član proširenog senata. U tom svojstvu je zahtijevao uporabu hr-

vatskog jezika u školama i uredu. Sudjelovao je u osnivanju društva *Kolo mladeži* (1896.). Na inzistiranje svojih prijatelja, završio je medicinu u Kolo-zsváru (1899.). Po povratku u rodni grad nastavio je započetu borbu za »narodnu stvar«. U njegovoj kući otvorena je *Zemljodilska štedionica* (1904.), čiji je on bio prvi ravnatelj i djelovođa. Sudjelovao je u osnivanju Bunjevačke stranke (1906.). Zajedno s **Pajom Kujundžićem i Mijom Mandićem** 1897. uputio je mađarskoj vladi apel za vraćanje hrvatskog jezika u općinske škole, koji je potpisalo 1.200 nacionalno svjesnih Bunjevaca. Uređivao je *Neven i Subotičku Danicu* »u najtežim prilikama Bunjevštine« (1902. – 1910.). Sve ove aktivnosti donijele su mu neizbrisivo mjesto u povijesti bunjevačkih Hrvata.

U vrijeme sloma Austro-Ugarske monarhije, našao se među 75 subotičkih delegata na Velikoj narodnoj skupštini u Novom Sadu (25. studenoga 1918.), koja je donijela odluku o priključenju Vojvodine Srbiji. Nakon stvaranja Kraljevine SHS, ušao je u Privremeno narodno predstavništvo (1919.), Ustavotvornu skupštinu (1920.) i Narodnu skupštinu (1923.), te postao gradonačelnik i veliki župan Subotice (1920.). Sudjelovao je u osnivanju Bunjevačko-šokačke stranke, s čije je liste dva puta biran za narodnog zastupnika (1920. i 1923.) Njegovi skupštinski govori i otvorena pisma punili su stupce *Nevena*. Kada je Ministarstvo prosvjete koncem 1920. donijelo naredbu kojom je praktički ukinulo vjeronauk, predavši ga u nadležnost nekompetentnim osobama, našao se na čelu povorke od 1.500 ljudi koja je prosvjedovala protiv nje. Izašavši pred velikog župana **Pavla Dobanovačkog**, podcrtao je važnost vjeronauka u odgoju ispravnog građanina (28. veljače 1921.).

Poslije dulje bolesti, umro je 14. svibnja 1924. u večernjim satima u 52. godini. Sahranjen je na Bajskom groblju. Povodom njegove smrti više listova je objavilo nekrologe pune hvale i priznanja za njegov javni rad. Varaždinski list *Hrvatsko jedinstvo* od 31. svibnja 1924. piše sljedeće: »Pokojniki bio je veliki Hrvat i jedan od vodje Bunjevačkih Hrvata. Njegovom smrću gube Bunjevci velikog borca a i mi Hrvati dobrog sina naše domovine. Pokoj mu vječni!«

Vladimir Nimčević

Prva hrvatska novinarka i autorica *Gričke vještice*

Marija Jurić Zagorka (Negovec kraj Vrbovca, 1873. – Zagreb, 30. XI. 1957.) bila je prva profesionalna novinarka u Hrvata te veoma uspješna književnica. Odrastala je u bogatoj obitelji, ali nesretno, u mnogim obiteljskim problemima. Godine 1896. anonimno je u *Obzoru* objavila članak *Jedan časak (Egy perc)*, nakon čega je, na preporuku biskupa **J. J. Strossmayera**, dobila novinarsku službu u redakciji toga lista. Tako započinje njezina vrlo angažirana novinarska karijera. Pisala je reportaže sa zagrebačkih saborskih rasprava i ocjene političkog stanja u Mađarskoj, objavljivala je crtice, humoristične skice, kraće autobiografske zapise i podlistke. Bila je suradnicom najznačajnijih književnih časopisa toga doba, *Vienca* i sarajevske *Nade*. Godine 1903. svestrano je sudjelovala u narodnom pokretu; kako su urednici *Obzora* **J. Pasa-rić** i **M. Heimerl** bili uhićeni, novine je uređivala sama. Neko je vrijeme bila i dopisnica iz Budimpešte i Beča. Na Strossmayerov nagovor počela je pisati romane namijenjene širemu čitateljstvu. Njezina pretpostavka da će najbolji učinak postići pisanjem povijesnih romana pokazala se točnom. Njen prvi roman je *Roblje*, a on izlazi kao podlistak *Obzora* 1899. godine. Čitateljsku pozornost zadobila je ciklusom *Grička vještica*. U razdoblju 1912.–53. objavila je dvadesetak romana. Nastavke svojih romana objavljivala je u *Malim novinama*, *Jutarnjem listu*, *Obzoru*, *Ženskom listu*, *Hrvatskom dnevniku* i *Hrvatici*. Onodobna književna kritika nije pokazivala interes za njezina djela.

Značajna je i za razvoj hrvatske dramske književnosti. Pisala je povijesne drame (*Filip Košenski* i *Evica Gupčeva*), komedije, lakrdije, jednočinke i satire. Njezino najbolje scensko djelo, komedija *Jalnuševčani* (HNK u Zagrebu, 1917.), tematsko izvorište crpi i iz hrvatske književne tradicije i iz hrvatske zbilje svojega doba. Među prvim se okušala i u pisanju kriminalističkog romana (*Kneginja iz Petrinjske ulice*, 1910). Uređivala je *Ženski list* (1925.–38.), prvu hrvatsku reviju namijenjenu ženama, i *Hrvaticu* (1939.–41.).

Njezini romani prevedeni su na mnoge jezike. Godine 2004. započet je projekt izdavanja njezinih sabranih djela, a 2007. Centar za ženske studije pokrenuo je *Dane Marije Jurić Zagorka*.

Sama Zagorka o svojim romanima kazala je sljedeće: »Šta romani? Bila je to svojevrsna rekreacija, pa i nešto više... Napisala sam *Gričku vješticu* po nagovoru biskupa Strossmayera da bih stvorila štivo za domaće čitaoce, da bih im oduzela slične romane na njemačkom, da bih im priredila zadovoljstvo da čitaju o prošlosti svoje domovine i svog grada. Pri tom sam bila vrlo pedantna, prevrnula sam najskrovitije kutke arhiva«.

Borila se protiv društvene diskriminacije, mađarizacije i germanizacije te za prava žena.

Iako nepriznata i zatomljena u svoje vrijeme, Marija Jurić Zagorka danas je dijelom školske lektire, a brojni proučavatelji književnosti i novinarstva bave se njezinim likom i djelom, kao i proučavanjem utjecaja koji je ostavila na moderno novinarstvo i prava žena.

Klara Dulić

Izvor: www.enciklopedija.hr

ADVENT BLIZU NAS

16

Kako se bliži vrijeme adventa, počinjemo primjećivati i blagdanske božićne dekoracije u svome gradu ili pratimo predblagdansko uređivanje brojnih gradskih trgova u zemlji i susjedstvu. Malo tko je sasvim ravnodušan prema ovakvome ozračju, te smo došli na ideju napisati nešto o tomu gdje bi se mogao provesti jedan vikend ili nekoliko dana tijekom prosinca. I u našem gradu (Subotici) održava se svake godine tijekom prosinca i siječnja *Novogodišnji vašar*. Premda riječ vašar u našem govoru ima dvojako značenje, pa taj vašar katkad bude primjereniji centru grada, a katkada nešto manje, ovdje se također mogu naći interesantne rukotvorine, domaće slastice, kuhano vino, ukrasi za bor ili interesantni pokloni. Kada se temperature ozbiljno spuste, lijepo je proći centrom grada u kome vlada blagdansko ozračje i pridružiti se šetačima, kojih tada ima nešto više, a već i to je bladanski, zar ne?

Zagreb

Jedan od najpoznatijih organiziranih adventa u posljednjih par godina svakako je onaj u Zagrebu. Onima koji nisu bili, toplo ga preporučamo. Po čemu je *Advent u Zagrebu* poseban? Kao i mnogi drugi europski gradovi, u predbožićno vrijeme centar Zagreba okupiran je raznim štandovima, svijetli što god može svijetliti, miriše na kuhano vino... Zagreb je svoj advent učinio jedinstvenim smještanjem na više različitih lokacija u gradu. Jedna od najvažnijih komponenti je smještanje na javne po-

vršine; trgove, park Zrinjevac, Maksimir, Gornji grad... Svaki posjetitelj Zagreba tako će, obilazeći lokacije koje bi razgledao i u bilo koje drugo vrijeme godine, doživjeti Zagreb u svome punome sjaju. Ove godine najavljeni *Advent u Zagrebu* želi istaknuti kulturnu ponudu, organiziranjem brojnih koncerata božićnih pjesama u crkvama i muzejima, kao i na otvorenom. Za najmlađe, ali i ostale, Ledeni park na Tomislavcu nudi klizanje u bajkovitom ambijentu. Na razne lokacije u gradu posjetitelj se može prevesti tramvajem koji je tijekom adventskih vikenda besplatan.

Beč

Među najpoznatijim organiziranim adventskim destinacijama izdvaja se Beč. I prije nego su se drugi gradovi izborili za svoje mjesto, Beč je zauzimao važnu poziciju svojom elegancijom blagdanski urešenih ulica i trgova, sa stilom, kako se to od Beča i očekuje. Advent u Beču također je obilježen koncertima, ali i bogatom ponudom izložbi u ovo vrijeme godine. U Beču se izložbe mogu pogledati i na otvorenom, u vidu različitih umjetničkih instalacija na Karlsplatzu (Karlovom trgu). Centrom Beča paradičaju konji s kočijama, a topot konjskih kopita na kaldrimi dok ste okruženi lijepim bečkim zdanjima, odnosi vas u neka davna vremena. Na Spittelberggasse možete pronaći i specijalnu božićnu poštu iz koje možete poslati zanimljive božićne čestitke i razglednice s posebnom markicom. Veliki kotač, bečki Prater donosi zabavne vožnje za djecu i bogat glazbeni program, a na trgu ispred Gradske vijećnice održavaju se i brojne radionice za djecu.

Segedin

Grad koji je također interesantno osjetiti u ovo predblagdansko vrijeme, a koji nam je blizu, je Segedin (na fotografiji). Na gradskome trgu Dugonič (Dugonics tér) ispred katedrale (Zavjetne crkve) postavljaju se brojni štandovi, na kojima se mogu kušati razne mađarske delicije, no, možda to posjetitelju sa sjevera Bačke i neće biti atrakcija, jer smo prilično blizu i naše kulture se odavno međusobno prožimaju, pa tako i kultura ishrane. Bit će to lijep spoj poznatog i nepoznatog, jer arhitektura u Segedinu će sigurno ostaviti dojam na posjetitelja. A

što je ljepše nego upoznavati gradske ulice sa šalicom kuhanog vina u ruci, koje u ovo zimsko vrijeme ostaje uobičajen dodatak, ne samo modni, nego i vrlo praktičan, za unos tople tekućine i grijanje ruku. No, ne dozvolite sebi biti neinformirani posjetitelj. Istražite i uličice koje nisu u samome centru grada, pročitajte nešto o povijesti grada, a posjet lijepoj i neobičnoj katedrali se podrazumijeva.

Gdje god odlučite poći tijekom adventa, važno je odabrati dobro društvo, utopli se i dati sebi dovoljno vremena da upijete atmosferu mjesta u koje ste se zaputili.

Klara Dulić

Moda

Još malo '90-te

17

Trendovi u svijetu mode nas svake godine iznenade. Na ovogodišnjem *Tjednu mode* dominirao je trend iz 90-ih godina koji je bio totalno zaboravljen, a koji se sada nosi na sasvim drugi način. U pitanju je torba oko struka, u narodu poznata kao »pederuša«. Ovu torbicu nosili su svi. I muškarci i žene, ali na drugi način u odnosu kako se danas nosi. Ranije je to bila torbica koju su ljudi nosili na putovanjima, gdje su držali novac i osobne dokumente. Ni prizvuka modi i trendu. A danas je drugačije, jer »pederuša« služi isključivo kao modni dodatak i trend.

Sve u svemu – praktična je, laka za nositi, sve je na dohvat ruke, ne moramo se brinuti hoćemo li zaboraviti tašnu negdje iz prostog razloga – uvijek je na nama. Modne kuće uveliko prave ovakve torbice i to satenske, kožne ili plišane.

Može se kombinirati uz razne *outfite*. Kako uz sportske, tako i uz nešto elegantnije. Ako se odlučite da probate nositi ovako nešto, izaberite torbu koja je manja i ovalnog ili okruglog oblika. Najljepše stoje i ne smetaju dok je nosite. Naravno, ne morate je nositi samo oko struka; svakako je možete staviti na rame ili ju nositi u ruci. A ja sam svoju izabrala i mogu vam reći da ju volim nositi, jer je praktična, *fashion* i drugačija od standardnih torbica.

Svakako, ukusi su različiti. Ne voli svatko ovaj čudni trend, niti mora, jer je to samo torba koja će vjerojatno kroz neko skorije vrijeme i izaći iz mode, a meni će ostati kao izuzetno praktična torba koju rado nosim. Na fotografijama možete vidjeti kako sam ju ja iskombinirala...

Milijana Nimčević

CAJKE tamo, ZABAVNJACI amo

Mnoge su veze između Hrvata i Srba pokidane prije tri desetljeća, ali su, neke pogotovo, vrlo brzo i obnovljene. Prvo je krenula tiha, *off the record* politika pripremajući teren za pokretanje gospodarske razmjene, a zatim i sve ostalo. No, čini se ponajviše estrada. Tamo-ammo.

I dok u Srbiju već odavno dolaze velike zvijezde hrvatske zabavne glazbe, u suprotnom smjeru najčešće idu narodnjaci, i to turbofolk varijanta, u Hrvatskoj nazvana cajkama.

Extra FM koji »nitko ne sluša«

Kao dopuna toga, proljetos je u Zagrebu s radom počeo Extra FM radio koji u etar pušta isključivo glazbu koju »nitko ne sluša«. I ne ide im loše. U ponedjeljak, 5. studenoga, u vrijeme pisanja ovog teksta, repertoar je na Extra FM radiju izgledao ovako: **Seka Aleksić** (*Ti se hrani mojim bolom*), **Ana Nikolić** (*Milion dolara*), **Ivana Selakov** i **Aca Lukas** (*Omaklo mi se*), **Dara Bubamara** (*Kraj i tačka*)... Sve je jasno.

U desetak zagrebačkih klubova narodnjačke večeri se održavaju na tjednoj razini, a gotovo da nema vikenda u kojem u nekom od tih klubova ne nastupi gost iz Srbije. Osim već pobrojanih, koji se svakodnevno vrte na ovoj radijskoj postaji, iznimno su popularni i klubove pune još i **Rada Manojlović**, **Saša Matić**, **Dejan Matić**, **Sandra Afrika**, **Mile Kitić**, **Vesna Zmijanac**, **Goga Sekulić**.

Klubovi i arene

Osim po klubovima od kojih se najpopularniji simptomatično zove *Ludnica*, narodnjačke zvijezde nastupaju i na koncertima, pri čemu je izgleda najuspješniji **Boban Rajović** koji je prošle godine raspredao splitsku i zagrebačku *Arenu*, **Saša Matić** je pjevao u *Ciboni*, a **Rada Manojlović** na svadbi sina **Zdravka Mamića**. *Arenu* je u Zagrebu »zapalio« i **Aca Lukas** otvorivši koncert svojim hitom *Voliš li me*, a prateći su mu gosti bili i **Ana Bekuta**, **Viki Miljković** i **Saša Matić**. Osim *Ludnice* i drugih klubova u Zagrebu, turbofolk okupljališta ima i u Splitu, Bakru kod Rijeke, Vodnjanu, Velikoj Gorici, s cajkama

se dočekuju nove godine, rođendani, dani ovoga ili onoga, pa i bez posebnog povoda.

Turbofolk narodnjaci su, dakle, bez premca najpopularniji srpski estradnjaci u Hrvatskoj, no gostuju i drugi. **Željko Joksimović** je napunio *Lisinski*, baš kao i **Đorđe Balašević** zagrebačku *Arenu* i druge dvorane po Hrvatskoj, **Zdravko Čolić**... Dobro prolaze i pojedini srpski bendovi poput *Sarsa*, koji je nastupio pred punim zagrebačkim Domom sportova, zatim *Repetitor*, *E-play*, kao i starije zvijezde – *Partibrejkersi*, *Električni orgazam*, *Disciplina kičme*...

Gužva prema Srbiji

U obrnutom smjeru također je gužva, možda i veća, ali s ipak drugačijom vrstom gostujuće glazbe. Beogradske, novosadske i druge klubove i dvorane po Srbiji pune zabavnjaci, koji su i inače oduvijek u Srbiji bili uspješniji od domaćih. Poneki od tih hrvatskih pjevača čak više i češće nastupaju po Srbiji nego doma, primjerice **Nina Badrić**. Često dolaze **Toni Cetinski**, **Petar Grašo** i **Jelena Rozga**, a za **Severinu** se više i ne zna je li kod kuće tu ili tamo.

U Srbiji se rado posjećuju i nastupi **Darka Rundeka**, **Massima Savića**, **Borisa Novkovića**, **Gorana Karana**, *Parnog valjka* i *Novih fosila*, a nama su nezaboravni ostali nastupi **Gibonnija** u Subotici, **Tereze Kesovije** u Somboru i **Josipe Lisac** na Paliću. Ostaje vječna žal što ovdje nije pjevao **Oliver Dragojević**, za kojeg kažu kako bi danima zaredom punio beogradsku *Arenu*, samo da je htio.

Tomislav Perušić

TV serija: Chewing Gum

HUMOR specifičnog okusa

Kada bi na televiziji i filmu bilo jednostavno govoriti o alternativnoj sceni, britanski sitcom *Chewing Gum* zacijelo bi bio najbolji predstavnik te alternative. Autorica **Michaela Coel** monodramu *Chewing Gum Dreams* napisala je i izvela u Londonu te 2014. godine, kreirala i napisala sitcom *Chewing Gum* koji je premijerno prikazan u dvije sezone tijekom 2015. /16. godine.

Što je suštinska razlika između mainstreaama i alternative, a da nije u pitanju jednostavno pitanje ponude i potražnje? Tracey Gordon (**Michaela Coel**), 24-godišnja djevojka iz predgrađa Londona, bez fakulteta, zaposlena je u malom dućanu u kraju, zatočena u kući s fanatično religioznom majkom i mlađom sestrom. Tracey nikada nigdje nije putovala i njezin život je u potpunosti besmislen. Pored svega, Tracey je u vezi s momkom Ronaldom (**John Macmillan**), odabranikom njezine fanatične majke i Ronald ne samo što nikako ne odgovara na njezine potrebe, već joj govori kako će gorjeti u paklu svaki puta kada Tracey pokuša na bilo koji način biti intimna s njim. Jedini prozor u drugačiji svijet Tracey ima s prijateljima u bloku zgrade u kojoj živi, također siromašnim ljudima, ali uvijek spremnim za partijanje i manje obuzdani život o kome Tracey sanja ali zacijelo ne zna ništa.

Nepoznati svijet

Tracey se moli Bogorodici i **Beyonce**, jer Tracey je afroameričkog podrijetla i naravno Beyonce je odgovor na sva njezina pitanja, a ponajviše na pitanje Traceyine nevinosti koju njezina majka čuva kao najveće porodično blago. I tako, na prvi pogled, kroz cijelu sezonu od šest epizoda, čini se, kako se Tracey samo pokušava osloboditi svoje nevinosti i upravo tu leži odgovor na pitanje što je suštinska razlika između mainstreaama i alternative.

Chewing Gum odiše nevjerovatno suvremenim i oštrim scenarističkim i redateljskim jezikom, nevjerovatno brzom montažom, što sve skupa čini sitcom koji humoru zbilja daje novu dimenziju. Tijekom prve sezone zatičemo Tracey u dućanu u kojemu radi i iz kog pokušava pobjeći kako bi našla bolji posao, pravi posao koji će joj pružiti život

kakav želi. Međutim, Tracey ubrzo priznaje sebi kako ne zna kakav to ona život želi, niti poznaje svijet oko sebe, što je, mora se priznati, stavlja u vrlo nezavidan položaj u kojemu se nalazi veći dio populacije njezinih godina.

Otkrivanje svijeta

Tijekom sezone susreće prijateljicu iz srednje škole koja je zaposlena u velikoj kompaniji i Tracey odlučuje kako i sama želi promijeniti svoj život i započeti pravi business. Istodobno, Tracey upoznaje Connora (**Robert Lonsdale**), također nezaposlenog momka, koji vjeruje da je pjesnik i sve vrijeme provodi pišući pjesme koje su potpuno bezvrijedne. Međutim, osim što je muškarac, Connor je i bijelac, a ta dva u kombinaciji za Tracey u danom trenutku predstavlja »sedmicu na lotou« i zbog Connora, ona odlučuje ući u rat protiv majke i sestre, te otkriti svijet onakvim kakav on jeste.

Ono što *Chewing Gum* čini toliko zanimljivom i duhovitom serijom jest činjenica da je Tracey lik šesnaestogodišnje djevojčice koja u zbilji ima 24 godine i upravo u tom sukobu nastaje cijeli humor: slijepa vjera u Beyonce, nemogućnost da se sagleda svijet, a kamoli pojmi i na kraju Michaela Coel, kreatorica serije i glumica koja tumači glavnu junakinju Tracey Gordon s nevjerovatnom hrapošću.

Autorica serije na jedinstven način poigrava se žanrom i stilom, što dovodi do toga da ova serija možda i nije za svakoga. Coel, kao i svaki pošten umjetnik/ca, propitala je svaki aspekt života jednog mladog čovjeka: svjetonazor nametnut od roditelja, sredinu u kojoj živi i vjerodostojnost vlastitih stavova. Učinila je to na sebi svojstven način i ima svako pravo: godinama je i sama živjela zatočena u stavovima svoje majke, potpuno izolirana, sve dok jednoga dana nije izašla iz tog »kaveza« i vidjela da su ljudi oko nje isto ljudi, podjednako zbunjeni, izgubljeni ali i voljni da žive kao i ona sama. Upravo na tom mjestu nastaje humor koji nije svakoga puta ugodna okusa, ali bez obzira na to od životne važnosti je progutati ga i u zbilji naučiti kako živjeti istinski svoj život.

Dejan Prčić

Ambijentalni rifovi i catchy melodije

Lednik je instrumentalni post-rock/post metal bend iz Novog Sada kojeg čine **Edi** (bubnjar), **Dražen** (gitara) i **Musta** (bass gitara). »Cijela priča je počela 2015. godine kada sam u potrazi za ljudima s kojim bih svirao stupio u kontakt s Edijem. S obzirom na to da smo se znali od ranije, vrlo lako smo odlučili kakvu bismo muziku svirali, pošto obojica volimo post-rock i post-metal žanrove. Samim tim i Lednik je zaplivaao tim vodama. Poslije prvog nastupa imali smo promjenu u bendu, umjesto basiste **Nikole** nam je došao **Dimitrije**. Sada radimo i s drugim gitaristom **Alenom** kako bismo dodali još jedan sloj gitara i melodija i poboljšali zvuk«, priča nam gitarist Dražen.

KUŽIŠ?!: Kako ste došli do svojeg, da kažemo, žanrovski hibridnog zvuka?

Dražen: To je bila volja Edija i mene, koji smo htjeli raditi tu vrstu instrumentalne muzike koju smo već duže vrijeme slušali. U početku je bilo eksperimentalno i teško, ali je naša volja utjecala na to da ipak izguramo to bez ranog odustajanja. Lednik kao instrumentalni bend bazira svoje pjesme na kombinaciji teških i ambijentalnih rifova s dodatkom catchy melodija u stilu bendova nalik Russian Circles, Jakob, Sleepmakeswaves...

Musta: Prije svega smo se bazirali na toj želji da prenesemo kakav je osjećaj jednog čovjeka kada prisustvuje nečemu ogromnom – manifestaciji sile prirode ili sličnom. To je u isto vrijeme i melodično, ali i silovito. Ovako, manje filozofski se vodimo zvukom velikana žanra, kao što su Sleepmakeswaves, Russian Circles, Year of no Light, ima tu malo i utjecaja filmske muzike.

KUŽIŠ?!: Instrumentalni ste bend, nemate vokala. Koliko ta činjenica utječe na prijem benda, kako publika gleda na to?

Dražen: Val instrumentalne post-rock i post-metal muzike je počeo ranih 2000-tih i sada je ta vrsta muzike dosta utemeljena u inozemstvu, a samim tim ima dosta ljudi kod nas koji vole taj zvuk i ne smeta im što nemamo pjevača. Same pjesme voze s grupom i melodijama veoma dobro pa pjevanje nije ne-

što što nam nedostaje. Tako da nailazimo na veoma dobar prijem gdje god sviramo, posebno što volimo dati sve od sebe na bini, da prenesemo emociju pjesama što bolje publici.

Musta: Na svirke nam najčešće dolaze fanovi takvog zvuka, mada se događalo da je bilo i par njih koji su zalutali na naše nastupe, pa se na kraju nisu pokajali zbog svoje »greške«. Što se reakcija na nemanje vokala tiče, često dobivamo primjedbe da bi cijela priča bila interesantnija da imamo vokal. Koliko je meni poznato, još uvijek nemamo planove za tako nešto, jer je veći izazov iskomunicirati svoju namjeru neverbalno. Uostalom, onda imamo i manje mjesta za kul dionice tu i tamo. Jednostavno nam ne treba u ovom momentu.

KUŽIŠ?!: Kako vidite underground rock scenu u Srbiji? Gdje vidite svoje mjesto na njoj? Imate li neke »ortačke« bendove?

Dražen: Underground scena postoji, ima bendova koji rade ali je veoma nestabilna. Bendovi više ulažu nego što dobivaju i zato kratko postoje. Publika je manja i to utječe na sve. Naše mjesto je veoma under, iako postoji određena publika koja veoma prati ovakve bendove. To nam se veoma sviđa, jer znamo da ljudi koji nas dolaze slušati jako vole tu vrstu muzike. Imamo dosta odličnih bendova s kojima smo ortaci, a to su Nous Thaw, Cheap Moonshine, Ana Never, Plavo, Tethyal, Tentacle Wizard, Celestial Bridge, YAO... Obavezno poslušajte sve!

Musta: Rock, kao takav je u Srbiji prilično oslabio, na žalost. Trendovi su nemilosrdni i manje je ljudi koji se interesiraju za svirke autorskih, koliko cover bendova. To je jako interesantan i kompliciran problem trokuta izvođač – publika – organizator: jedni ne idu bez drugih i svi isto tako utječu jedni na druge. Čujem kritike kako nema kvalitetnih underground izvođača, a mislim da je to velika zablude ljudi koji očito nisu dali dovoljno prilike undergroundu. Naravno, sami izvođači nisu tu nevini, jer se često ne angažiraju dovoljno oko promocije svojih događanja, organizatorima se vraća onoliko koliko u to ulože također, a na publici je da vide koliko im to vrijednost nosi, jer ovi faktori ne mogu jedni bez drugih u ovoj kombinaciji. Interesantan mi je tako-

đer i ovaj fenomen gdje se događa da malo bolje cover bendove tretiraju i napraćuju skoro kao originale. Takvo kićenje tuđim perjem, koliko god dobro izvedeno, mi je prilično eksploativno i ni malo mi se ne sviđa, jer onda šalje autorima, organizatorima i publici poruku o tome kako onda kreativnost nije poželjna, ili se ne cijeni kao bezumno kopiranje i ponavljanje već stvorenog, što slika jako mračnu sliku za koju se nadam da ne moram objašnjavati zašto smatram kako je to loše. Naše mjesto je, i ostat će, tamo gdje ga napravimo. U undergroundu sam, jer volim muziku kao hobi, ne kao posao, pošto jedan već imam u drugoj vrsti umjetnosti. Ne računam na neke velike dilove, iako bi s vremena na vreme bilo lijepo da možemo odsvirati koji nastup i izvan zemlje i izbaciti koje izdanje da ostane nešto iza nas. Ortački bendovi su nam Plavo, Ana Never, Tethyal, Y.A.O., Tentacle Wizard, Dreddup, Wolfram, Sell Them Sin, Cheap Moonshine, Dichotomy Engine, Plamen Vječnosti, Ljuska... Ima tu još mnogo odličnih domaćih autorskih bendova koji prave jako dobru muziku za koje bi nam trebala posebna strana samo za nabranjanje!

KUŽIŠ?!: Gdje ste sve dosad nastupali?

Dražen: Trudimo se da ne nastupamo samo u klubovima u Novom Sadu već da odemo i u druge gradove Srbije kako bi nas što više ljudi čulo. Do sad smo svirali u Beogradu, Subotici, Gornjem Milanovcu, Rumi, Lazarevu, Staroj Pazovi, Sokobanji... Nadamo se da ćemo uskoro nastupati i izvan Srbije.

KUŽIŠ?!: Što biste poručili mladima koji se žele baviti autorskom muzikom?

Dražen: Baviti se autorskom muzikom (koja nije popularna) je veoma teško u Srbiji. Budite spremni da naporno radite na svojoj muzici i sebi. Dobre stvari će doći u malim, ali zadovoljavajućim količinama.

Musta: Usprkos riziku da zvučim jako otrcano: ništa ne dolazi samo od sebe. Nećeš postati rok zvijezda, često je tako i bolje, duže ćeš voljeti što radiš; nemoj svirati što je kul, već što voliš – trendovi prolaze; radi na svom zvuku i pjesmama – vježbaj i budi f eksibilan; OK je imati utjecaje, ali budi autor svoje muzike; dobra muzika je nastala i poslije '69.; trap nije muzika; dungeon synth se neće primiti, koliko god ga bandcamp članci pokušavali profurati.

KUŽIŠ?!: Daljnji planovi?

Dražen: Dalji planovi su da bend počne aktivno svirati uživo s Alenom (drugim gitaristom) i da snimimo nekoliko pjesama koje bismo mogli objaviti kao EP. I naravno već imamo neke nove pjesme i ideje za novo poglavlje Lednika što se tiče muzike. Također bismo rado voljeli da sljedeće godine što više nastupamo u inozemstvu. Naposljetku, veliki pozdrav čitateljima i nadam se da se uskoro vidimo na svirci koju imamo u Subotici 14. prosinca u subotičkom *Studiju 11!*

Ivan Benčik

Vojko V stiže u Srbiju

Poznati splitski reper **Vojko Vručina** (Vojko V) koji je nedavno krenuo u solističke vode, stiže u Srbiju. On će u idući petak 7. prosinca održati koncert u Beogradu u SubBeernom centru, a dan kasnije 8. studenoga i u Novom Sadu, u Gerila baru.

Vojko V je poznat po svom radu u bendovima Dječaci i Kiša Metaka, a u 2018. je odlučio ponovno uploviti u solo vode. Vojkov povratak soliranju se pokazao odličnom odlukom, a njegov prvi album fantastično je prihvaćen u regiji. Hitovi poput *Ne može*, *Zovi čovika*, *Pasta Italiana* i *Kako to* imaju preko 6 milijuna pregleda na Youtube-u, a odlično su primljeni i od strane glazbenih kritičara.

Kolja u Studiju M

Glumac i glazbenik **Nikola Pejaković Kolja** i njegov prateći bend održat će 12. prosinca koncertnu promociju svojega novoga albuma *4 Prsta* u

Novom Sadu, u dvorani *Studija M*. Gitarist i pjevač Kolja objavio je ljetos novi album u nakladi *Long Play-a*, pozamašnu zbirku od čak 19, u bluesu utemeljenih ali ipak žanrovski raznolikih, skladbi. Početak koncerta je u 20 sati.

Sputnik u Subotici

Sve uspješniji alternativni rock bend Sputnik iz Novog Sada održat će 14. prosinca koncert u subotičkom klubu *Mladost*. Predgrupa će im biti subotička kantautorica **Anne Marie**, a početak je u 22 sata.

The Cure na Exitu

Jedan od najvećih bendova u povijesti popularne glazbe The Cure stiže po prvi puta u Srbiju! Iduće godine kreću na jubilarnu i možda posljednju turneju povodom 40 godina postojanja benda, u okviru koje će nastupiti i na uglednom novosadskom festivalu

Exit. The Cure će sljedeće godine biti apsolutni headlineri na malom broju najvećih i najvažnijih europskih festivala, te su karte prvih objavljenih datuma za 2019. planule u rekordnom roku. Na inzistiranje benda, *Exit*, trenutni nositelj europske šampionske titule, našao se među odabranim festivalima, pa će na zadovoljstvo domaće publike, kao i gostiju iz cijelog sveta, The Cure nastupiti 4. srpnja na Petrovaradinskoj tvrđavi. Više informacija na www.exitfest.org.

PREPORUKA

Igralom – Sunovrat

Virtuozni trio Igralom dolazi iz Niša i *Sunovrat* je drugi studijski album ovog benda. Pjesma kojom otvaraju album, *Čvor*, savršeno demonstrira njihov koktel tradicionalne afričke i afrobeat glazbe u kombinaciji s etno i psihodeličnim rock elementima. Isti zvuk Igralom istražuje i na prvom albumu, samo ovaj put djeluju naprednije i samouvjerenije. Mislim da taj koktel najbolje uspijeva, pored već spomenutog *Čvora*, na pjesmama *Omotač*, *Disbalans* i *Jedan*, te se pjesme ističu glazbeno i lirčki, možda su čak i najbolja ostvarenja ovog benda do sada. Album *Sunovrat* bi trebao lako sjesti ljubiteljima malo teže gitarske glazbe, no vjerujem kako njihov neobičan stil može biti svakome interesantan jer nije tako uobičajen na našim prostorima. Ako se odlučite pružiti šansu Igralomu, album možete poslušati u cijelosti na njihovom youtube kanalu. Možda će vam goditi ova vožnja kroz pustinjske pejzaže u ovim hladnim mjesecima. Izdajamo: *Omotač*, *Jedan*, *Čvor*, *Reka* i *Disbalans*.

I. Benčik

CLAZBA

Južni vetar

Južni vetar je srpska kriminalistička drama koju je režirao **Miloš Avramović** i najvjerojatnije najgledaniji film ove godine u Srbiji. Film je inspiriran autentičnim iskustvima ljudi koji su bili uključeni u kriminalne aktivnosti i oslikava borbu između dobra i zla. Poučna je to priča za mlade, ispričana kroz isprepletane sudbine njihovih vršnjaka i svih onih koji su, okrenuvši se kriminalu, napravili pogrešan izbor. Glavni lik u filmu je Petar Maraš (**Miloš Biković**), pripadnik beogradske automobilske mafije. Klan čiji je pripadnik, a kojim upravlja iskusni Car (**Dragan Bjelogrić**), dobro »radi«. Posao je uigran, novca ima dovoljno za sve, a policija im ne pravi probleme. Sve će se to promijeniti kada se Maraš slučajno zamjeri brutalnom narko klanu. Zbog uspjeha u kinima, uskoro bismo mogli gledati i drugi dio *Južnoga vetra*, ali i TV seriju koja će se emitirati na RTS-u.

K. U.

FILM

Judita

Poznati hrvatski pisac i dramatičar **Miro Gavran** svoj roman *Judita* stvara pod utjecajem starozavjetnog mita o istoimenoj junakinji, i po spjevu glasovitoga **Marka Marulića**. Gavranova *Judita* svoju priču pripovijeda u prvom licu, a roman je komponiran kao njezin dnevnik. Pisac uspijeva dovesti u pitanje moral glavne junakinje. On je ne predstavlja kao pobožnu i smjernu udovicu, kao što je to u Bibliji, već kao ženu koja je voljela čovjeka koga nije smjela; ženu koju izjeda savjest i koja na svom životnom putu pravi mnoge greške. Njezina platonska veza s Eliabom, gubitak supruga, te sumnja u Boga i Božje zavjete čini je ženom daleko ispred svog vremena. Gavranova *Judita* je kompleksan ženski lik, vrlo zahtjevan za stvoriti, i zato bi ovaj roman mogao biti vrijedan vaše čitateljske pozornosti.

A. I. Darabašić

KNJIGA

